

че благотворителната дейност в Батак започва през септември по инициатива на Централния благотворителен фонд. Той е създаден в Цариград от видни представители на английската и американската общественост. В него влизат Юджийн Скайлър, преподавателят в Робърт колеж д-р Лонг, Едвин Пиърс и др. Представител на фонда в Батак е протестантският мисионер Дж. Кларк. В. „Стара планина“ описва живописно неговата работа: „Кларк всеки ден клал по две овце, сготвял ги и както в манастир, с желязно клепало, свиквал селяните, та им сипвал манджа“. Протестантският мисионер раздава дрехи и завивки. Той започва и строителството на сграда, която в бъдеще да бъде използвана за училище²⁸. Тя по-късно е откупена от фонда на леди Странфорд. В нея се настанява медицинският ѝ екип, там тя развива благотворителната си дейност. За работата на Кларк в Батак пише и английският писател Робърт Дж. Мор, който не спестява и критики към него. Лейди Странфорд пристига в Пловдив на 6 октомври, а оттам тръгва за пострадалите селища. В обиколките си тя е придружавана от Дж. Макгахан. Той споделя наблюденията си за увереността, която вдъхват благотворителните организации на батачани. „Стара планина“ предава неговите думи: „По-напред те не са имали никого, който да се грижи за тях, а сега са доволни, зачудени и пълни с надежда. Не мога да се спирам на факта, че моралната помощ ги насърчава толкова, колкото и материалната“²⁹.

Във в. „Стара планина“ откриваме ценни сведения за участието на батачани в протестите в Пловдив против д-р Стоян Чомаков. В самия край на 1876 г. той пристига в града, като носи препоръчителни писма от Митхат паша. По внушение на турския сановник, д-р Стоян Чомаков и влиятелни турци съставят дружество, което да работи за сближаването на българи и турци, а всъщност да задуши националносвободителните почини на българския народ. Те вземат решение да се състави благодарствен адрес до Великата Порта за „умиротворяването“ на страната. В подготовения документ се твърди, че въстанието през пролетта е организирано от чужди, най-вече руски агенти, които са заслужено наказани. Изтъква се, че обстановката в областта е спокойна и населението доволно, особено от провъзгласената османска конституция. Сред българите в Пловдив започва брожение. Те се противопоставят на опитите на д-р Стоян Чомаков. Участие в акцията против насила съставените адреси вземат и батачани. „Стара планина“ пише: „Особено жени вдовици от изгорелите села Батак, Перушица и пр., ходиха на купове при консулите, протестуваха и срещу всяко побратимяване с турците, и осъдиха народните предатели“. Демонстрантите изказват недоволството и пред митрополията в града. След протестите чуждите консули, които се намират в него, се съби-